

Utkast till ny vägledning gällande fastighetsnära insamling

Ändringar ska göras på följande sida:

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/producentansvar/producentansvar-for-forpackningar/kommuners-insamling-av-forpackningsavfall-fran-hushall-och-vissa-verksamheter/fastighetsnara-insamling-och-information/>

Fastighetsnära insamling och information

Granskad: 21 februari 2024

Stöd om vad som avses med fastighetsnära insamling från hushåll och samlokaliserade verksamheter som har valt kommunal insamling samt vad som avses med kommunens informationsansvar.

Från den 1 januari 2024 ansvarar kommuner för insamling av förpackningsavfall från hushåll. Nedan har Naturvårdsverket samlat stöd och information till kommuner vid tolkning av bestämmelser i förpackningsförordningen som handlar om fastighetsnära insamling.

Sidan vänder sig till

Dig som arbetar i kommun.

§

Lagstiftning

[Förordning \(2022:1274\) om producentansvar för förpackningar 6 kap. \(regeringen.se\)](#)

[Miljöbalk \(1998:808\) 15 kap. \(regeringen.se\)](#)

[Avfallsförordningen \(2020:614\) 3 kap. \(regeringen.se\)](#)

[Plan- och bygglagen \(2010:900\) 8 kap. \(regeringen.se\)](#)

[Naturvårdsverkets föreskrifter \(2023:14\) om ersättning till kommuner för insamling av förpackningsavfall som omfattas av producentansvar](#)

Naturvårdsverkets föreskrifter (2023:11) om undantag från krav på utsortering, separat insamling och fastighetsnära insamling av bioavfall

Aktuellt

Ny tolkning gällande anvisning av hämtplats

Naturvårdsverket har gjort en ny tolkning gällande begreppet fastighetsnära insamling och kompletterat vägledningen med hur begreppet "i nära anslutning till en fastighet" enligt 1 kap. 8 § förpackningsförordningen och 3 kap. 1 b § avfallsförordningen bör tolkas.

Tidigare har Naturvårdsverket väglett att den praxis som har utvecklats i anslutning till 15 kap. 20 och 20 a §§ miljöbalken bör vara relevant även vid tillämpningen av förpackningsförordningen i det fall kommunen inte kan hämta förpackningsavfall fastighetsnära. Nuvarande praxis innebär bland annat att om kommunen och fastighetsägaren inte kan komma överens om en annan hämtplats och kommunen inte kan hämta avfallet från fastigheten ska kommunen anvisa en ny hämtplats inom rimligt avstånd från fastigheten.

Det är denna tolkning Naturvårdsverket nu konstaterar inte är förenlig med bestämmelserna om fastighetsnära insamling i förpackningsförordningen. Därför har Naturvårdsverkets vägledning i denna del reviderats. Naturvårdsverket har kompletterat vägledningen med hur begreppet "i nära anslutning till en fastighet" bör tolkas.

Naturvårdsverket utreder även behovet av ändringar i avfallslagstiftningen som innebär undantag från krav på fastighetsnära insamling av förpackningsavfall.

Fastighetsnära insamling

Begreppet *fastighetsnära insamling* är ett nytt begrepp i avfallslagstiftningen. De avfallsslag som omfattas av bestämmelser med krav på fastighetsnära insamling är bioavfall som utgörs av livsmedels- eller köksavfall (3 kap. 1 b § avfallsförordningen) samt förpackningsavfall (1 kap. 8 § och 6 kap. 4 § förpackningsförordningen). Livsmedels- eller köksavfall under kommunalt ansvar ska samlas in fastighetsnära från hushåll och verksamheter. Förpackningsavfall ska samlas in fastighetsnära från hushåll samt från verksamheter vars avfallshantering är samlokaliserad med hushållens, om verksamheten har valt kommunal insamling.

Som huvudregel innebär bestämmelserna om fastighetsnära insamling att förpackningsavfall samt livsmedels- eller köksavfall ska samlas in från den fastighet där avfallet uppkommer. I de fall insamling från fastigheten inte är möjlig på grund av omständigheter som fastighetens utformning och belägenhet, trafiksäkerhet eller liknande, ska förpackningsavfallet respektive livsmedels- eller köksavfallet i stället samlas in från en plats i nära anslutning till fastigheten.

Med anledning av att fastighetsnära insamling är ett nytt begrepp i avfallslagstiftningen finns ingen rättspraxis kring begreppet i nuläget. Naturvårdsverkets bedömning är att fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och livsmedels- eller köksavfall generellt sett innebär en högre servicenivå jämfört med avfall som enbart omfattas av bestämmelser i 15 kap. 20 a § miljöbalken. Övrigt kommunalt avfall så som exempelvis restavfall omfattas således inte av kraven på fastighetsnära insamling, utan där gäller fortsatt bestämmelser i 15 kap. 20 a § miljöbalken och den rättspraxis som har utvecklats gällande rimligt avstånd för hämtning av avfall.

Exempel på vad som kan anses vara en plats i nära anslutning till en fastighet

En bedömning av vad som utgör *i nära anslutning till en fastighet* behöver göras i det enskilda fallet. Nedan listas exempel på vad som skulle kunna anses vara i nära anslutning.

Ett exempel på *i nära anslutning till en fastighet* skulle kunna vara att en gemensam insamlingsplats ordnas för boende i ett bostadsområde som har speciella förutsättningar, exempelvis med trånga vägar där insamlingsfordon inte kan ta sig fram. Insamlingen kan anses ske på en plats i nära anslutning till fastighet utifrån de omständigheter som råder på platsen. Insamlingsplatsen kan anordnas exempelvis vid en utfart från området eller på en gemensam parkeringsplats.

Ett annat exempel på *nära anslutning* skulle kunna vara på en mindre ö utan landförbindelse, där vägar saknas och avfallet samlas in på en eller flera gemensamma hämtplatser på ön, exempelvis vid en gemensam brygga.

Exempel på vad som inte kan anses vara en plats i nära anslutning till en fastighet

Det förekommer att kommuner anvisar plats för avfallshämtning vid exempelvis en större farbar väg även om insamlingen från en fastighet går att utföra. Det kan exempelvis vara en enskild fastighet i glesbygd som har en längre infartsväg och längre avstånd till den större farbara vägen. Naturvårdsverkets bedömning är att detta generellt inte kan anses vara fastighetsnära insamling. Att insamling av avfall från fastigheter på en ö sker på en anvisad plats på fastlandet kan enligt Naturvårdsverkets bedömning normalt sett inte heller anses vara fastighetsnära insamling.

Insamling av livsmedels- eller köksavfall på gemensamma platser som inte är fastighetsnära, möjliggörs i vissa fall genom Naturvårdsverkets föreskrifter om undantag från krav på utsortering, separat insamling och fastighetsnära insamling av bioavfall; NFS 2023:11, i de fall kraven i föreskrifterna uppfylls. För förpackningsavfall finns i dagsläget inga motsvarande undantag från fastighetsnära insamling som det finns för livsmedels- eller köksavfall genom NFS 2023:11. Naturvårdsverket utreder för närvarande behovet av ändring i avfallslagstiftningen som innebär ett undantag från kravet på fastighetsnära insamling av förpackningsavfall.

Ingen dispens från fastighetsnära insamling av förpackningsavfall

Naturvårdsverkets bedömning är att dispens från kravet på fastighetsnära insamling av hushållens förpackningsavfall, för en kommun eller för ett område inom en kommun, inte är möjlig då det saknas bestämmelser som medger detta. Även om en kommun har dispens från kravet på utsortering och separat insamling gäller därför fortfarande kravet att förpackningsavfallet ska samlas in i fastighetsnära (från 1 januari 2027).

Naturvårdsverket kan enligt 3 kap. 14 a § avfallsförordningen i det enskilda fallet ge en kommun eller ansvarig producentansvarsorganisation dispens från kravet på separat insamling. En godkänd dispens innebär att kommunen eller producentansvarsorganisationen kan frångå kravet om att förpackningsavfallet ska sorteras ut och samlas in i separata flöden.

Här kan du läsa mer om dispens från separat insamling:
[Utsortering och separat insamling av förpackningsavfall](#)

Vanliga frågor och svar om fastighetsnära insamling

Behöver samtliga utsorterade förpackningsfraktioner samlas in från en och samma plats?

Naturvårdsverket får frågor om samtliga utsorterade förpackningsfraktioner som ska samlas in fastighetsnära måste samlas in från en och samma plats från eller i nära anslutning till en fastighet.

I promemorian till förpackningsförordningen anges att den fastighetsnära insamlingens positiva effekter inte enbart består i att hushållen har nära till insamlingen utan också i att insamlingen är sammanhållen. Det sparar både tid och kraft för hushållen om de kan ta samtliga vanligt förekommande förpackningsavfall till ett och samma utsorteringsställe.

Kommunens ambition bör således vara att tillhandahålla en sammanhållen insamling av utsorterade förpackningsfraktioner som ska samlas in fastighetsnära. Som huvudregel ska kommunen samla in utsorterat förpackningsavfall från fastigheten där ett hushåll har avfall. Det är endast om sådan insamling inte är möjlig med hänsyn till fastighetens utformning och belägenhet, trafiksäkerhet eller andra omständigheter, som insamling ska ske från en plats i nära anslutning till fastigheten.

Om förutsättningarna på en fastighet är sådana att kommunen inte kan tillhandahålla en sammanhållen insamling av samtliga förpackningsfraktioner som ska samlas in fastighetsnära, kan kommunen tillhandahålla insamlingen av en del förpackningsfraktioner från fastigheten och resterande förpackningsfraktioner i nära anslutning till fastigheten.

Får kommuner använda lättillgängliga insamlingsplatser för att samla in utsorterat förpackningsavfall istället för att samla in förpackningsavfallet fastighetsnära?

Lättillgängliga insamlingsplatser får användas för insamling av förpackningsavfall från hushåll fram till utgången av 2026. Från den 1 januari 2027 ska lättillgängliga insamlingsplatser användas för insamling av skrymmande förpackningar av papper, kartong och plast. Platserna kan också användas av hushåll och samlokaliserade verksamheter som valt kommunal insamling där det finns ett pågående bygglovs- eller detaljplaneärende som

behöver avgöras för att en fastighetsnära insamling ska kunna införas.

Utrymmen och plats för avfall

Ny- och ombyggnation

Vid ny- och ombyggnation ska ett byggnadsverk ha de tekniska egenskaper som är väsentliga i frågan om bland annat hushållning av avfall (jmf 8 kap. 4 § plan- och bygglagen). I Boverkets byggregler (BFS 2011:6) ställs krav på att det ska finnas utrymmen eller anordningar för hantering av avfall.

Mer information om Boverkets byggregler finns här:

[Krav på driftutrymmen \(boverket.se\)](http://www.boverket.se)

Befintliga fastighetsbestånd

Avfallsförordningen och förpackningsförordningen ställer krav på utsortering och separat insamling av förpackningsavfall i olika material. Det innebär att många fastighetsägare kommer att behöva se över sina utrymmen eller platser för avfall så att avfallsinnehavare (hushåll och samlokaliserade verksamheter i fastigheten som har valt kommunal insamling) ges möjlighet att sortera ut sitt förpackningsavfall.

Kommunen har rätt att meddela föreskrifter om att fastighetsägare har ett ansvar att möjliggöra utsortering av avfall (jmf mark- och miljödomstolen i Växjö's dom i mål nr M 944-16).

Kommunen kan inte ställa krav på att fastighetsägare ska inrätta avfallsutrymmen eller anordningar för avfall i befintliga bostadsbestånd (jmf Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 4155-05). Kommunen kan dock ställa krav på avfallsutrymmens utformning och anordningar för avfall i samband med nybyggnation eller ombyggnation av befintlig fastighet.

Föreskrifter om utrymmen, behållare och andra anordningar

Enligt 9 kap. 1 § punkt 1 avfallsförordningen får kommunen meddela föreskrifter om hur utrymmen, behållare och andra anordningar för hantering av avfall ska vara beskaffade och skötas. I de fall en fastighetsägare tillhandahåller ett utrymme eller en anordning för avfallshantering ska fastighetsägaren ta hänsyn till dessa föreskrifter.

Samlokaliserade verksamheter

En samlokaliserad verksamhet som tillsammans med hushåll använder behållare och andra anordningar för hantering av avfall på eller i anslutning till en fastighet kan välja att kommunen samlar in verksamhetens förpackningsavfall.

Den samlokaliserade verksamheten måste göra en aktiv anmälan till kommunen om den vill att kommunen ska samla in verksamhetens förpackningsavfall fastighetsnära (7 kap. 10 § förpackningsförordningen). Kommunen får meddela föreskrifter om vid vilken tidpunkt en anmälan ska göras för att kommunen ska samla in förpackningsavfallet (7 kap. 11 § förpackningsförordningen). En sådan reglering tas lämpligen med i kommunens avfallsföreskrifter.

Samlokaliserade verksamheter som har valt kommunal insamling får även nyttja kommunens lättillgängliga insamlingsplatser för insamling av skrymmande förpackningar av papper, kartong och plast och kommunens återvinningscentraler för insamling av samtliga förpackningsmaterial (6 kap. 6 och– 7 §§ förpackningsförordningen). Naturvårdsverkets bedömning är att det är först när en samlokaliserad verksamhet efter anmälan har fastighetsnära insamling via kommunen som verksamheten får nyttja kommunens andra insamlingssystem för insamling av förpackningsavfall (lättillgängliga insamlingsplatser och återvinningscentraler).

Fram till utgången av 2026

Mellan den 1 januari 2024 och den 31 december 2026 får kommunen samla in förpackningsavfall från samlokaliserade verksamheter som valt kommunal insamling fastighetsnära (6 kap. 3 § förpackningsförordningen). Kommunen får meddela föreskrifter om tidpunkt för anmälan (se avsnittet Samlokaliserade verksamheter).

Från 1 januari 2027

Från den 1 januari 2027 har kommunen enligt 6 kap. 4 § förpackningsförordningen en skyldighet att tillhandahålla insamling av förpackningsavfall från en verksamhet i en fastighet som har fastighetsnära insamling och vars avfallshantering är

samlokaliserad med hushållens om verksamheten har valt kommunal insamling.

Verksamheten ska anmäla till kommunen att den vill att kommunen ska samla in verksamhetens förpackningsavfall. Kommunen får meddela föreskrifter om tidpunkt för anmälan (se avsnittet Samlokaliserade verksamheter).

Definition av samlokaliserad verksamhet

Enligt 1 kap. 8 § förpackningsförordningen definieras en samlokaliserad verksamhet som verksamhet som tillsammans med hushåll använder behållare och andra anordningar för hantering av avfall på eller i anslutning till en fastighet.

Naturvårdsverkets tolkning är att för att en verksamhet ska kunna betraktas som samlokaliserad ska verksamheten dela avfallsbehållare och andra anordningar för hantering av avfall (till exempel underjordsbehållare) med hushållen på eller i anslutning till en fastighet. Det kan exempelvis handla om företag som frisörer eller restauranger som bedriver verksamhet i nära anslutning till hushållen i flerbostadshus och som delar avfallsbehållare med hushållen i huset.

I de fall verksamheten på eller i anslutning till en fastighet inte delar avfallsbehållare och andra anordningar för hantering av avfall med hushåll betraktas verksamheten inte som samlokaliserad. Kommunen har då ingen skyldighet att hämta verksamhetens förpackningsavfall enligt 6 kap. 3–4 §§ förpackningsförordningen.

En samlokaliserad verksamhet ska göra ett aktivt val

Det framgår av 7 kap. 10 § förpackningsförordningen att en verksamhet i en fastighet som har fastighetsnära insamling och som har en avfallshantering som är samlokaliserad med hushållens ska anmäla till kommunen om verksamheten vill att kommunen ska samla in verksamhetens förpackningsavfall. Detta gäller även om verksamheten idag delar avfallsbehållare och andra anordningar för avfall med hushållen. Den samlokaliserade verksamheten måste göra ett aktivt val och välja kommunen som utförare.

Får samlokaliserade verksamheter nyttja kommunens återvinningscentraler?

Samlokaliserade verksamheter som valt kommunal insamling ska få nyttja kommunens återvinningscentraler. Här ska samlokaliserade verksamheter, precis som hushåll, utan kostnad kunna lämna allt utsorterat förpackningsavfall som framgår av 6 kap. 2 § förpackningsförordningen. Samlokaliserade verksamheter som inte valt kommunal insamling och övriga verksamheter ska lämna sitt utsorterade förpackningsavfall till mottagningsplatser för verksamheternas förpackningsavfall.

Kommunens informationsansvar

Från den 1 januari 2024 ska kommunen varje år ta fram lättillgänglig information till hushåll och till de samlokaliserade verksamheter som har valt kommunal insamling. Detta enligt 6 kap. 16 § förpackningsförordningen. Informationen ska täcka:

- Hushållens och verksamheternas skyldighet att sortera ut förpackningsavfall och hur sorteringen ska gå till,
- Hur hushållen och verksamheterna ska lämna sitt förpackningsavfall i kommunens insamlingsssystem,
- Hur hushållen och verksamheterna kan förebygga förpackningsavfall,
- Hur hushållen och verksamheterna kan bidra till ökad materialåtervinning,
- De insamlingsresultat som utsorteringen bidrar till, angivet i kg per invånare.

Kommunen ska ta fram lättillgänglig information till allmänheten om hur utsorteringen ska gå till på torg, parker och andra populära platser. Kommunens skyldighet att samla in förpackningsavfall från torg, parker och andra populära platser träder ikraft den 1 januari 2026.

Godkända producentansvarsorganisationer ska ges möjlighet att lämna synpunkter på informationen innan den görs tillgänglig för hushållen, verksamheterna och allmänheten.

Kommunen kommer att få ersättning för kostnader som uppstår på grund av kommunens informationsansvar. Ersättningen utgår per år och per permanentinvånare i kommunen enligt Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2023:14 om ersättning till kommunerna för insamling av förpackningsavfall som omfattas av producentansvar.

